

lden geen
toldat een
np. Het is
dig geacht,
er met ons
ten en he-
n zij reeds
gijleden in
n weinig"?
den veel-
het zou
de Heere
nen weer

ontnoeten,
het zal
vernieuwd

v. A.

rie vragen
est: waarin
s; waaruit
dig is; of,
een zon-
zalig moet
deze ver-

es uit, dat
misschien
onder de
d. Formeel
en leggen.

grond van
londe tegen
ik me daar-
leen ik om
te beant-

te aanvech-
is ook een
n genezen.

de hoofd-
g; wat we
est hebben

uit. Niet
n bepaalde
maar om
onde tegen
van onver-
e op geen
a verschil-
altoos en
poot.
therpst ge-
eere Jezus
us 3:28—
veel voor-
H. Geest",
steeds het

zijn Bijbel
ristus daar
t elk weer-
ods, maar
r de zonde
wie daarbij
Jezus bij
lasphemie,
st te geven
h kennelijk
t en beter-
te smaden,
es Heeren

ijke woord
larcus ons
aan 't slot
nadruk op
Hij de dur-
verste der

nde, kon-
ze, in de
n geweest
arin open-
o, als de
eestes het
en ze deze
Gods aan

o spraken
e voor te
hap tegen
Christus

zien, door
i in 't licht

En het is tegenover dit, alle lastbare waarheid met voeten tredend, booze opzet, dat Jezus dan de bekende waarschuwing voor de zonde tegen den Heiligen Geest laat hooren.

Hij zegt niet, dat de Joden haar reeds bedreven. Hij laat gelden, dat ze met hun lastering alleen Hem-zelf bedoelen te treffen. Maar Hij toont hun, hoe ze, Hem aldus lasterend, er aan toe zijn, in boozen moedwil te smaden den Heiligen Geest Gods door wiens kracht Hij zijn wonderen deed.

En, — zoo betuigt Hij hun, — zoo ze, in uiterste verharding des harten, daartoe kwamen, zou er voor hen in der eeuwigheid geen uitzicht meer zijn op vergeving.

Duidelijk is derhalve, dat Jezus zijn ontzaglijk vonnis van onvergeeflijkheid niet spreekt over elke zonde tegen den Heiligen Geest, maar uitsluitend over die opzettelijke en boosaardige lastering, waarbij men welbewust en tegen alle beter-weten in, den persoon en het werk des Geestes het brandmerk van „Satanisch“ opdrukt.

We verdiepen ons nu niet in de vraag, of en in hoever ook de „zonde tot den dood“ waarvan Johannes spreekt in 1 Joh. 5:16, en het weerstaan van den Heiligen Geest, waarvan Hebreë 6 gewaagt, moet gehouden worden voor een bijzonder vorm van de zonde, waaraan Jezus dacht. Zulk een onderzoek zou ons te ver voeren.

Doch wat men daarvan ook oordeele — zooveel is uit Jezus' Woord toch duidelijk, dat de zonde tegen den Heiligen Geest steeds is een tegen beter-weten-in, tot het uiterste smaden van den Geest, waarbij alle grens tusschen God en Satan, tusschen den Heilige en den onheilige wordt uitgesplitst.

In een volgend nummer zal ik pogen duidelijk te maken, waarom juist deze zonde onvergeeflijk is, en ook de overige vragen beantwoorden.

Vreeland.

FERNHOUT.

PERS-SCHOUW.

Het Onze Vader.

In „De Hervorming“ schrijft prof. Oort over het Onze Vader. Hij begint zoo:

In 1916 gaf ik in „De Hervorming“ een artikel over dit gebed, het volgende jaar onveranderd opgenomen in „Uit de prediking van Jezus“. Evenals in mijn „De Bergrede“, preekt ik het zonder beperking. Thans heb ik er een veel minder gunstigen kijk op, vind het volstrekt niet „het allervolmaaktste gebed“, zooals het dikwerf genoemd wordt.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

CVL.

Ook over den Eeredienst was in het Tractaat¹⁾ gehandeld, en daarbij de dusgenaamde Gezangenkwestie (zie De Heraut nrs 110—113) als een kerkelijke kwestie van ernstig belang besproken. Nu liet Dr. Kuyper de vraag, of het goed dan wel niet goed zij, bij den eeredienst der gemeente naast de Psalmen ook liederen te zingen, thans geheel in het midden. Alleen sprak hij als zijn gevoelen uit, dat de invoering der dusgenaamde Evangelische Gezangen kerkrechtelijk in elk opzicht onwettig was en dusver nog nimmer gewettigd was geworden.

De tegenbedenking, dat men dan ook de Psalmen van Datheen nog zou moeten zingen, gaat niet op. Dit toch is een quaestie van uitvoering, die het groote beginsel, of men bij den zang in het Godshuis al dan niet aan het Woord Gods gebonden zij, ongedoerd laat. Dat groote beginsel: „In Gods huis niets anders dan Gods Woord ook in uw lied!“ hebben onze wettige Synoden, op voorgang van Datheen en Marnix beiden, met beslistheid beleden; ook tegenover de Remonstranten, die het eerst gezangen eischten. En zulk een beginsel kan, ja moet zeer zeker, als het naar den Woord Gods anders blijkt te zijn, door een latere Synode-Nationaal veranderd; mits dan die verandering maar op wettige wijze geschiede, en niet, gelijk ten onzent, door onbevoegden plaats grijpt.

Sinds ontving De Heraut keer op keer uit allerlei streken van ons land allerlei vragen over de Gezangenkwestie. Het was voor de redactie echter ondoenlijk al deze vragen te beantwoorden. En voor een opzettelijke behandeling van dit onderwerp uit theologisch, historisch en kerkrechtelijk oogpunt ontbrak het dusver aan schoone gelegenheid. In nr 372 verzocht Dr. Kuyper daarom te mogen volstaan met dit vijftal opmerkingen:

1°, dat, om redenen, in het Tractaat van de Reformatie der kerken opgegeven, kerkrechtelijk het gebruik van Gezangen niet gewettigd is;

2°, dat het gebruik van Gezangen, hier te lande, naar luid der onbetwistbare gegevens der historie, niet van gereformeerden, maar eer van Arminianen oorsprong is;

3°, dat het verzet tegen het gebruik der Gezangen, 't welk tot de troebelen der scheiding voerde, ons voorkomt plichtmatig te zijn geweest;

4°, dat men o. i. het best doet, door zonder eenig rumoer gebruik te maken van de ons thans ge-

1) Dit artikel behoort nog onder nr 79: Tractaat van de Reformatie der Kerken.

De bezwaren van den hoogleeraar worden op velerlei wijze toegelicht. Van den aanhef (de „aanspraak“, zeggen wij) lezen we dit:

De aanhef luidt bij Mattheüs: „Onze Vader, die in de hemelen zijt“, bij Lucas alleen „Vader“. Treffende benaming, niting van eerbied en vertrouwen. Doch de toevoeging „die in de hemelen zijt“ behoort bij de oude, geheel veronderdele denkwijze over God. Hij is voor ons niet een Heer, die ergens buiten de wereld troont en van uit den Hemel der menschen lot bestiert; Hij is voor ons de allenbezielende Geest, die overal rondom ons en in ons woont.

Ook over de vierde bede, die nog steeds een twistappel der exegeten is, wil prof. Oort anders gesproken zien, dan de meesten doen:

Nu komen wij aan onze persoonlijke belangen. Eerst de tijdelijke. „Geef ons heden ons brood voor morgen“ of, zooals Lucas liet, gepaster, heeft: „Geef ons elken dag ons brood voor den volgenden“. De zegswijze „dagelijks brood“ is afkomstig uit de Latijnsche vertaling die aan die van Hieronymus, de Vulgata, voorafging, en deze kerkvader bevestigde haar in Lucas, waar hij „panem quotidianum“ schreef; in Mattheüs verving hij het door „supersubstantialem“, „overwezenlijk“, zooals de Nederlandsche Roomsche overzetting, die van Moerentorf, heeft — waarmee geestelijk brood bedoeld wordt. Dat het alleen hier voorkomende Grieksche woord „van morgen“ beteekent wordt door Hieronymus zelf geleerd, daar hij tweemaal schrijft: in het Evangelie dat heet: naar de Hebreë heb ik in plaats van „overwezenlijk brood“ gevonden: „demahar“, dat is „van morgen“; zoodat de zin is: geef ons het brood van morgen, dat is van de toekomst, heden. — „Demahar“ is Arameesch, de taal die Jezus en zijn volgers spraken. — De bede: geef ons elken dag ons brood voor den volgenden — past voor iedereen.

En het allerscherpst komt hij in verzet tegen de zesde bede. Men hoore:

„Leid ons niet in verzoeking.“ Had Jacobus het oog op deze bede en keurde hij haar af, toen hij schreef (1:13): „Niemand zegge, wanneer hij in verzoeking komt, dat hij door God verzocht wordt; want God wordt door het booze niet in verzoeking gebracht en brengt zelf niemand in verzoeking“. Het kan zeer wel zijn; in zijn omgeving zal het Onze Vader wel en als gemeentegelied en voor persoonlijke godsdiensttoefening in gebruik zijn geweest, en Jacobus was, getuige zijn bestrijding der Paulinische leer over het geloof, niet bevreesd te zeggen wat hij afkeurde in zijn Christelijke omgeving. Nu, hij had gelijk. Men kan de uitdrukking: „leid ons niet in verzoeking“ wel goedpraten, zoo-

wordene vrijheid, om de Gezangen niet te gebruiken;

en 5°, dat de strijd over de Gezangen, nu de dwang wegviel, van te ondergeschikt belang is, om er de herten der broederen om te verkoelen, of er de kerken om te verdeelen.

Ds L. Schouten Hzn te Utrecht, die reeds in 1879 den Gezangenhaat een der kankersoorten had genoemd, waaraan de Hervormde Kerk, met name op de Veluwe, leed, achtte dit vijftal opmerkingen van zulk een verderfelijke strekking voor de gemeente, en in zulk een flagranten strijd tegen hetgeen en de liefde tot den Heere Jezus Christus en de hulde, Hem ten allerduurste verschuldigd, gebood, dat hij van stonden aan voor genoemd weekblad bedankte. Een maand later verzocht hij echter De Heraut weer geregeld te mogen ontvangen, hartelijk ingenomen als hij was met de in het nr van 8 Maart voorkomende recensie van „de kritische beschouwing van Israël's geschiedenis“, door Dr J. H. Gunning J. Hzn. Dankbaar voor dezen ommekeer bij Ds Schouten schreef toen Dr. Kuyper, nr 377:

o, Dat nu heel de irenische pers eens toonde, dat ze werkelijk voor Gods heilig Woord warm is, en deze Gezangenquaestie eens varen liet, en zich nu eens kloek uitsprak over de Valetons en Wildeboers en Gunnings! Helaas, de kerken in deze landen weten nog niet half, hoe ver ze reeds van den Heere zijn afgeleid.

Intusschen, dat Dr. Gunning J. Hzn een onrustwekkend geschrift over de Heilige Schriftuur uitgaf, liet de irenische pers koud, maar en de Wageningen, en het Doetinchemsch Weekblad en de Sprokkelaar konden niet nalaten hun groote blijdschap te betuigen over het feit, dat Dr. Hoedemaker, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit, op Zondag 1 Maart 1885 in zijn vroegere gemeente Veenendaal, bij het opgeven van een gezangvers, had laten uitkomen, dat hij in deze niet harmonieerde met De Heraut (nr 377).

Naar aanleiding van het vijftal opmerkingen van Dr. Kuyper schreef Ds Schouten een Open Brief aan een Vriend, gevolgd door een brochure aan Dr. Kuyper: Hebben de Gezangen regt van bestaan in onze Kerk? Ook verscheen in datzelfde jaar 1885 te Middelburg: Een winteravondgesprek over de Evangelische Gezangen. Voorts lichtte J. J. van der Grint, lid van het Amsterdamsche Kiescollege, de gezangenkwestie op zijn wijze toe in: De Aanvalen op het gebruik der Gezangen afgeslagen. En Ds D. Boonstra van Renkum schreef: Terverantwoording, een woord over de Gezangen.

Dr. Kuyper bleef echter van oordeel, dat elk

als ik ook indertijd deed, maar zij is zeer onjuist. Meer dan een kerkvader heeft de vrijheid genomen haar te wijzigen: Marcion en Hilarius van Poitiers schrijven: „duld niet dat wij in verzoeking geleid worden“ en „verlaat ons niet in de verzoeking, dat wij niet kunnen uithouden“; en weinige jaren geleden is nog een andere lezing aan het licht gekomen in een Nederlandsche vertaling van Talianus. Dit was een Syriër uit de tweede eeuw, die uit de vier Evangelien die op wij waren kanoniek te worden een geheel maakte, „diatessaron“ genoemd; een paar eeuwen is het in vele Syrische gemeenten het eenige Evangelie geweest, totdat de voorstanders der kerkelijke eenvormigheid het met geweld aan die gemeenten ontnamen en door de vier toen kanoniek gewordene vervangen hebben. De Syrische tekst is dientengevolge verloren gegaan, doch is in een paar vertalingen bewaard gebleven. Een nieuwe is in Luik gevonden en wordt nu ijverig bestudeerd. Welnu, dit handschrift geeft Matth. 6:11 aldus weer: „en behoeft ons niet in onzen koringen“. Hoe de schrijver van dat handschrift daaraan kwam, weten wij niet; maar deze bede past ons. Verlaat ons niet in onze verzoeking — dat te bidden is maar al te noodig, daar wij zwak zijn, en hierbij behoort wat er op volgt en Lucas niet heeft: „maar verlos ons van den Booze“; alleen den Booze vernielden wij niet als wij van harte bidden; wij gelooven niet in een Duivel, die ons verleidt, maar zeggen Jacobus na (1:14): „ieder mensch wordt in verzoeking gebracht wanneer hij door zijn eigen begeerlijkheid wordt meegesleept en verlokt“.

Het valt niet te verwonderen, dat tegen deze opmerkingen verzet komt. De auteur sprak zelf uit, daarop te rekenen. Dr J. H. Gunning J.Hz. schrijft in „De Rotterdammer“:

Alle hulde voor dien onvermoeden geleerde, nu al een eind in de tachtig, en nog frisch en leug van geest als een halve eeuw geleden. Maar het is voor mijn gevoel of die eerlijke, vrome man geen dag kan leven zonder een paar Filistijnen en Amorieten te verdelgen. En nadat hij zowat alle orthodoxe vijanden der waarheid vernietigde, loopt hij het kamp zijner eigen geestverwanten rond om ook daar elk restant van conservatisme en dogmatisme weg te bezemen.

Ook het „Onze Vader“, zooals wij dat kennen, vindt geen genade meer in zijn oogen. „Aan het Onze Vader, zooals het in de Statenvertaling van Mattheüs luidt, zijn wij van kindsbeen gewend; het klinkt zoo liefelijk; wanneer het van den kunsel tot ons komt, worden wij er aanstonds goed door gestemd; ons van elk woord er van rekenschap te geven, daaraan hebben wij geen behoefte“ — maar ondertusschen, de natuur gaat bij dezen man „der“ wetenschap boven de leer,

debat over de Gezangenkwestie op dit oogenblik zedelijk ongeoorloofd was, omdat daardoor juist bevorderd zou worden, wat hij thans liefst gemeden zag, t.w. een splitsing der geesten op een punt, dat o. zoo ver van het centrum lag (nr 377).

Slechts één beding daarbij voegend, t.w. dat men ook aan den schrijver van De Heraut zijn vrijheid late. Want wat schrijver dezes betreft, hij hem staat het vast: Zoo hij optreedt zal hij zelf geen gezangen meer opgeven¹⁾ en zit hij in de kerk neder, dan neemt hij de vrijheid, om al geeft ook de zuiverste prediker ze op, ze niet mee te zingen (nr. 378).

Als curiosum volge hier nog een advertentie, uitgeknijpt uit De Standaard van 19 Juni 1885:

Met het oog op den in de laatste maanden weer opgewekten gezangenhaat, bericht de ondergeteekende aan besturen van evangelisatie, waarin hij van tijd tot tijd optreedt, dat hij voortaan nergens meer kan prediken waar men geen gezangen wil zingen.

Evangelisatie, die tegen gezangen zijn, gelieven hem van zijne belofte te ontslaan om in hun midden op te treden.

A. J. WESTHOFF.

Over de Gezangenkwestie schreef Dr. Kuyper later nog in De Heraut nr 962.

In Onze Eeredienst (1911) erkende hij echter rondweg, dat de leuze „in Gods huis niets dan Gods Woord, ook in uw lied“, niet het groote beginsel was, dat tot het uitsluitend gebruik der Psalmen leidde, maar dat men, lettende op de ont-aarding van het lied in de Roomsche Kerk, op het exclusieve zingen der Psalmen gekomen is, en dat eerst van achteren theoretisch verdedigd heeft met de bewering, dat in de Kerk alleen gezongen mocht worden, wat ons vóórgezongen was in de Heilige Schrift. En in De Heraut, nr 1836, ging Dr. Kuyper nog verder en schreef:

Het is te betreuren, dat we slechts 'eene lied: „o Groote Christus, eeuw'g Licht“ hebben, om in onze tempelzangen rechtstreeks tot den Christus op te heffen. Men moest den gezangenbundel wel uithangen, daar hij door onbevoegden ons opgedrongen was, en er zoo menige misgreep in te betreuren viel. Maar hoe moeilijk 't ook zijn moge, om wat men toen misging te herstellen, 't liet toch een leegte voor ons gevoel, dat het lied der eere en des danks niet meer in volten toon aan Jezus kan worden opgedragen. 't Laat den liefdedrang voor Jezus onvoldaan.

Zie voorts het artikel Psalmberijming in De Heraut, nr 482, waar Dr. Kuyper de voor velen onbegrijpelijke uitspraak deed: „Marnix rijmde, Datheen zong“; nader toegelicht in nr 495.

1) Vroeger deed hij het zelf geregeld.